



УДК 631.358:633.521

ПРОБЛЕМИ З ВИРОЩУВАННЯМ ЛУБ'ЯНИХ КУЛЬТУР В УКРАЇНІ

*Лукач В.С., к.пед.н., доц. кафедри менеджменту ВП НУБіП України
«Ніжинський агротехнічний інститут»*

*Макаєв В.І., к.т.н., с.н.с., Глухівський агротехнічний інститут ім. С.А. Ковпака СНАУ
Василюк В.І., к.т.н., доц. кафедри експлуатації машин та технічного сервісу ВП
НУБіП України «Ніжинський агротехнічний інститут»*

Основними проблемами, що стримують зростання посівних площ льону-довгунця та конопель в Україні є відсутність: державної підтримки сільгоспвиробників, насінневого матеріалу та виробництва у державі льонозбиральної і коноплезбиральної техніки

Луб'яні культури льон-довгунець та коноплі, на відміну від інших сільськогосподарських культур, з давніх часів, задовольняють потребу людини в матеріалах для виготовлення одягу, данні рослини відносяться до прядивної групи рослинних матеріалів. Вирощуються луб'яні культури в основному для отримання волокна, натуральної сировини для текстильної промисловості, тоді як за кордоном перелік продукції з льону-довгунця та конопель має сотні найменувань різноманітної продукції. Льон-довгунець та коноплі мають широку сферу використання: легка, харчова промисловості, фармакологія, будівництво, автомобілебудування та інше. Жодна із сільськогосподарських культур не має такої широкої сфери використання.

Загалом, льон-довгунець та коноплі можна назвати безвідходними культурами, переконані науковці, які працюють з цього напрямі. Тому чим більше товарів із них виробляється, тим вищою є рентабельність їхнього виробництва.

Вирощування луб'яних культур в останні роки не підтримувалось державою. Дотації на вирощування як льону-довгунця так і конопель не покривали і чверті загальних витрат, які складають 4,5-6,0 тис. грн./га.

Отже вирощування луб'яних культур в Україні поки що не має належного поширення, але, в разі державної підтримки та покращенні інвестиційного клімату, ситуація найближчим часом має змінитися. Це впливає з виступів науковців та фахівців, учасників III Міжнародної науково-практичної конференції «Інноваційні технології та напрями наукових досліджень у льонарстві та коноплярстві», яка відбулася в Дослідній станції луб'яних культур Національної академії аграрних наук України (м. Глухів) 12-14 лютого 2013 року. Принаймні існує велика зацікавленість у розвитку цієї галузі з боку потенційних інвесторів. Один із них — француз Мішель Терещенко, нащадок легендарного роду сумських цукрозаводчиків Терещенків, уже почав вкладати кошти в вирощування льону-довгунця та підприємство з переробки луб'яних культур. Він переконаний, що Сумщина, яка колись по праву вважалася «цукровою столицею», має реальні перспективи стати сьогодні столицею льонарства та коноплярства, тут ідеальні умови для вирощування льону-довгунця та конопель.

Вирощується льон-довгунець в зоні Полісся це півночі України. Коноплі мають більш широку географію, вони в минулому вирощувались як на півночі, центрі так і на півдні України. За ознакою регіонального вирощування коноплі розділяють на три географічні типи: північні, середньоросійські та південні за періодом вегетації рослин на ранньостиглі, середньостиглі та пізньостиглі [1].

Волокно знаходиться у стеблах льону-довгунця та конопель воно відрізняється за фізико-механічними властивостями, тому первинну переробку здійснюють на різних переробних підприємствах. Тресту льону-довгунця, яку отримують біологічним способом приготування, із льоносоломки переробляють на м'яльно-тіпальному обладнанні

СЕКЦІЯ 1

«Інформаційно-технологічне суспільство в змісті сучасної освіти» «Моделі розвитку технічних інновацій в змісті сучасної освіти»»



льонозаводів, а тресту конопель м'яльно-тіпальному обладнанні пенькозаводів. Основним кінцевим продуктом переробки до цього часу вважалось цінне довге та менш цінне коротке волокно.

Сучасні технології первинної та поглибленої переробки, зокрема льону, дозволяють з короткого волокна отримувати модифіковані волокна. З короткого волокна льону-довгунця можна виробляти вату та нетканні матеріали медичного й санітарно-гігієнічного призначення, високоякісний папір, нетканні матеріали та інші вироби побутового і технічного призначення. Встановлено, що чистолляні вироби медичного й санітарно-гігієнічного призначення (вата, нитки хірургічні, неткане полотно й тканини медичного призначення) характеризуються підвищеною екологічною безпекою: низьким первинним вмістом мікрофлори, відсутністю солей важких металів, здатністю інгібувати життєдіяльність патогенних мікроорганізмів, високою гігроскопічністю та швидкістю змочування [2].

Отже, вирощування луб'яних культур, без заперечно, матиме перспективу у майбутньому, тому дослідження складного процесу вирощування льону-довгунця та конопель, приготування трести, первинної та поглибленої переробки не втрачає актуальності зараз і матиме актуальність в майбутньому.

На перший погляд можна стверджувати чим більше отримуємо стеблової маси з одного гектара відповідно повинна зростати врожайність волокна. Відносно до льону-довгунця це можливо і так, але, щодо конопель то відомо, що збільшення біологічної маси може бути за рахунок деревини яка займає більший відсоток у стеблах по відношенню до волокнистих пучків. Вихід волокна зі стебел трести даних луб'яних культур коливається у значних межах 18-35 %. Отже тільки збільшення кількості стебел на одному квадратному метрі посівів обов'язково забезпечить зростання валового збору волокна як льону-довгунця так і конопель.

Норма висіву насіння льону-довгунця коливається у межах 12,5-30 млн. штук насінин на гектарі, або 50-120 кг/га. На посівах так званих насінневих, норма висіву насіння 50-70 кг/га, збирається насіння а зі стебел готується треста з якої виділяють волокно. Урожайність насіння льону-довгунця, як свідчать статистичні дані не перевищує 4-5 ц/га. Не складно підрахувати, що для забезпечення зростання посівів льону-довгунця потрібно на кожну тисячу гектарів 50-70 т. посівного матеріалу, відповідно на 10 тис. га – 500-700 т. насіння. Для посівів льону-довгунця тільки для отримання волокна на кожну тисячу гектарів потрібно мати 100-120 т кондиційного насіння.

Протягом останніх п'яти років посівна площа в Україні льону-довгунця коливається в межах 1,5-2 тис. га тому звісно насіння в країні для, значного, розширення посівів немає. Для зростання посівів льону-довгунця, в державі, потрібно у першу чергу насіння.

Стримуючим фактором зростання посівів конопель вважалось обов'язкове їх ліцензування, коноплі посівні відносились до наркотичних культур. Обов'язковою умовою ліцензування була охорона посівів, на які витрачалось до 1,5 тис грн. на гектарі. Завдячуючи новим сортам конопель вітчизняної селекції, які не містять наркотично активних речовин, та спільним зусиллям науковців, працівників аграрного комплексу і переробної промисловості та асоціації «Українські технічні коноплі» за підтримки Державної служби з контролю за наркотиками та органів влади на державному рівні, Постановою Кабміну № 800, 2012 року, дозволено культивування промислових конопель без цілодобової спеціалізованої охорони їхніх посівів, це стане важливим елементом подальшого розвитку коноплярства в Україні.

За останні десять років загальна площа посівів конопель, в Україні по роках, не перевищувала 1,5 тис. га, розширення посівних площ звісно також як і льону-довгунця потребує насіння, якого у державі немає. Це питання можна вирішити завдяки збільшення насінневих посівів конопель де основною продукцією є насіння, а волокно побічною, при нормі висіву на одному гектарі 15-20 кг/га, можна отримати до 10 ц/га кондиційного насіння.



**Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції
професорсько-викладацького складу, науковців, аспірантів і студентів
«Роль інститутів освіти та науки у формуванні інноваційної культури суспільства»**

Важливою перешкодою на шляху розвитку льонарства та коноплярства є традиційні технології збирання, які потребують застосування спеціальних льонозбиральних та коноплезбиральних машин. Традиційні технології передбачають отримання довгого волокна, тому стебла льону-довгунця, під час збирання, вибираються з коренем та розстиляються у стрічки розстилу льонобралками або льонокомбайнами типу ЛК-4 паралельно один до одного. Стебла конопель скошуються і також укладаються з паралельним розташуванням стебел у стрічки коноплежниварами ЖК-1,9. Льонозбиральні та коноплезбиральні машини в Україні ніколи не виготовлялися і в сучасних умовах вироблятися не будуть, тому потрібно на збиранні луб'яних культур використовувати сільськогосподарські машини загального призначення [3-5].

Дослідження показують, що виключення з технологічного регламенту вирощування льону-довгунця та конопель спеціальних льонозбиральних та коноплезбиральних машин на їх збиранні можливе. Застосування на збиранні луб'яних культур сільськогосподарських машин загального призначення, зокрема жниварок забезпечує хаотичне розташування стебел у валки, що гарантує отримання короткого волокна.

Список літератури

1. Мигаль М.Д. Біологія луб'яних волокон конопель / Микола Дмитрович Мигаль. – Суми: ТОВ «ТД Папірус», 2011. – 390 с.
2. Якість і стандартизація модифікованих лляних волокон. Монографія / Кузьміна Т.О., Чурсіна Т.О., Тіхосова Г.А.; під ред. Л.А. Чурсіної. – Херсон: Олді-плюс. 2009. – 416 с.
3. Макаєв В.І. Лук'яненко П.В. Гілязетдінов Р.Н, Технологія збирання зеленцевих посівів конопель Сільськогосподарські машини Зб.наук.стат ЛДТУ – Луцьк Вип. 14 – 2006 р – С.130–137.
4. Макаєв В.І. Механізація збиральних процесів у коноплярстві та льонарстві. / Зб. наукових праць Інституту луб'яних культур УААН. – Вип. 4 – 2007. – С. 70-76.
5. Лінник М.К. Нові напрямки у збиранні конопель. / Лінник М.К., Макаєв В.І., Примаков О.А., Маринченко І.О.// Вісник Аграрної науки України – 2010. – № 5. – С.48–52.